

О. І. Остроглядів, начальник Приморського РВ поліції у м. Одеса Головного управління Національної поліції в Одеській області, підполковник поліції

ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ (ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Постановка проблеми. Останніми роками проблема вивчення та запобігання корисливій злочинності проти власності все більше турбує правоохоронні органи й пересічних громадян. Традиційно правоохоронні органи здійснюють вплив на злочинців вже після вчинення ними злочинів, при цьому не приділяючи належної уваги чинникам, що детермінують злочинність. Поза увагою правоохоронців залишається жертва злочину, яка є обов'язковим елементом переважної більшості корисливих злочинів проти власності. Разом із цим для переважної більшості корисливих злочинів проти власності, вчинених у великих містах, саме віктимність особи часто є одночасно і детермінуючим фактором, і обов'язковим елементом у механізмі поновлення порушених прав, і об'єктом захисту від протиправних дій як таких. Узагальнена інформація про віктимізацію часто є важливим елементом для отримання правоохоронними органами комплексної картини не лише про закономірності місця, часу, способів та знарядь вчинення злочину, а й про потенційних жертв, які стають об'єктами злочинних посягань. У сукупності це виступає підґрунтям для налагодження ефективної профілактики, спрямованої на недопущення вчинення аналізованих злочинів. Наведене зумовлює необхідність **актуалізації** наукових досліджень, присвячених вивченню жертви корисливих злочинів проти власності у великих містах України, у тому числі й у Причорноморських регіонах України.

Аналіз наукових досліджень та наукових публікацій. Питанням детермінації корисливих злочинів, зокрема, ролі жертви у механізмі злочинної поведінки правопорушника у великих містах, а так само питанням віктимологічної профілактики корисливих злочинів проти власності в різні

часи приділяли увагу такі вчені, як В. О. Туляков, який є одним із фундаторів вітчизняної науки у сфері пізнання жертви злочину¹. Б. М. Головкін, В. В. Голіна, О. М. Джужа, В. В. Василевич та Є. М. Моїсєєв вивчали віктимологічну характеристику і розробляли заходи запобігання загальнокримінальній корисливій злочинності². В. С. Батиргарєєва досліджувала вказаний феномен під час вивчення соціально-правових та кримінологічних проблем розбоїв, а пізніше – рецидивної злочинності³. О. Г. Кулик, І. В. Наумова, А. А. Бова досліджували соціально-демографічні та кримінологічні ознаки осіб, які потерпіли від корисливих злочинів проти власності⁴. С. В. Албул розробив кримінологічну характеристику корисливо-насильницьких злочинів щодо іноземних громадян і запропонував шляхи зниження рівня віктимності вказаної категорії громадян⁵. Є. Ф. Азаров досліджував цю тему в межах запобігання корисливим злочинам на залізничному транспорті⁶; С. М. Алфьоров аналізував корисливу злочинність у розрізі

¹ Туляков В А, 'Учение о жертве преступления: социально-правовые основы' (дис д-ра юрид наук Одесская нац юрид академ, 2002). 394 с.

² Джужа О М (ред), Кримінологічна віктимологія: навч. посіб. (Атіка, 2006) 124–144; Голіни В В, Головкіна Б М (ред), *Віктимологія: навч посіб* (Право, 2017)

³ Батиргарєєва В С, *Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло: монографія* (Одіссей, 2003); Батиргарєєва В С, *Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми: монографія* (Право, 2009)

⁴ Кулик О Г, Наумова І В, Бова А А, *Злочинність в Україні: фактори, тенденції, протидія: (2002–2014 рр.): монографія* (ДНДІ МВС України, 2015) 282–290

⁵ Албул С В, 'Кримінологічна характеристика корисливо-насильницьких злочинів відносно іноземних громадян' (дис канд юрид наук, Одеська нац юрид акад, 2005)

⁶ Азаров Є Ф, 'Запобігання корисливим злочинам на пасажирському залізничному транспорті України' (авторєф дис канд юрид наук, Харк нац ун-т внутр справ, 2017)

аналізу та запобігання злочинності в курортному регіоні¹. А. М. Бабенко приділяв увагу вивченню регіональних особливостей корисливої злочинності проти власності². Не зважаючи на велику кількість публікацій з означеного напрямку, проблема вивчення детермінації віктимної поведінки і розробки віктимологічної профілактики корисливої злочинності проти власності у великих містах Причорноморського регіону ще не виявилася предметом самостійного аналізу.

Мета статті полягає у виявленні основних детермінант віктимізації населення від корисливої злочинності проти власності у великих містах Причорноморського регіону України та розробці на цій основі системи віктимологічної профілактики цих злочинів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У межах нашого дослідження варто погодитися із сучасними кримінологами, які звертають увагу на кримінологічну однорідність феномену крадіжок, грабежів, розбоїв та вимагань з огляду на спільність причинної детермінації. У цьому сенсі слід вести мову не лише про єдність детермінації вчинення злочинів у великому місті, а й про спільність детермінації віктимної поведінки³. Переважна більшість детермінант віктимізації громадян від корисливих злочинів проти власності, що вчиняються у великих містах, так чи інакше зводиться до економічних, соціальних, правових та психологічних факторів⁴.

¹ Алфьоров С М, 'Діяльність органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах (кримінологічне дослідження на матеріалах Запорізької області)' (дис канд юрид наук Нац. ун-т внутр. справ, 2003)

² Бабенко А М, *Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія* (ОДУВС, 2014); Бабенко А М, 'Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання' (дис д-ра юрид наук Класич приват ун-т, 2015); Бабенко А М, 'Регіональні особливості злочинності у містах та сільських районах Запорізької, Дніпропетровської та Харківської областей' (2018) 36 Питання боротьби зі злочинністю 42–60; Бабенко А М, 'Територіально-просторовий аналіз злочинності у населених пунктах Одеської області' (2017) 2(9). Вісник Асоціації Кримінального права України <http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/11_Babenko.pdf> (дата звернення 10.02.2019); Бабенко А М, Конопельський В Я, Чекмарьова І М, *Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у прикордонних регіонах Причорномор'я материкової України: монографія* (Право, 2019)

³ Алиев Н Т, 'Современный грабеж: криминологические проблемы. Бизнес в законе' (2011) 6 Экономико-юридический журнал 141

⁴ Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. Посіб* (Атіка, 2006) 137–143; Батиргарєєва В С, Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми: монографія (Право, 2009) 146–159

За даними кримінологічних досліджень, велику роль у вчиненні корисливих злочинів проти власності на території великого міста належить провокуючій поведінці самих потерпілих⁵. Характерно, що близько 70% опитаних засуджених осіб відповіли ствердно на запитання про наявність вини в потерпілого. При з'ясуванні питання, у чому саме виражалася вина і провокаційна поведінка жертв, відповіді засуджених розподілилися у такий спосіб. Засуджені за кишенькові крадіжки зазначили про: неухважність потерпілої особи (60%); перебування жертви в нетверезому стані (25%); легковажну демонстрацію жертвою гаманця з грошима в громадських місцях (15%). Засуджені за квартирні крадіжки вказали на: запрошення жертвою малознайомих і зовсім незнайомих людей до себе (40%); нетверезий стан жертви (33%); безтурботне і недбале ставлення жертви до заощаджень (27%). Засуджені за шахрайство засвідчили переважно про: жадібність і одночасно довірливість жертви (70%). Таким чином, більшість засуджених за вчинення кишенькових крадіжок та шахрайства орієнтуються при вчиненні злочину на психологічні властивості особи потерпілих, що виявляються в конкретній ситуації⁶.

Разом із тим більшість наведених ученими детермінант самі по собі не породжують віктимності від корисливих злочинів проти власності у великому місті, а лише визначають її інтенсивність, структуру та динаміку в конкретних умовах, конкретному місці та в конкретний час⁷.

За результатами вивчення 325 кримінальних справ про корисливі злочини проти власності, які вчинялися в таких мегаполісах, як Одеса, Миколаїв та Херсон, нами встановлено, що потерпілі особи самі часто сприяли вчиненню злочинів стосовно них. За нашими даними, віктимності жертв найчастіше сприяло їх необережне поводження з матеріальними цінностями. У 60% випадків крадіжок жертва вільно поводитися зі своїм майном: розміщувала телефон, гроші, гаманець і т. д. у легкодоступних для злочинця елементах одягу, неуважно слідкувала за особистими аксесуарами (сумки, барсетки і т. д.); необачно залишала речі без догляду, демонструвала в громадському місці наяв-

⁵ Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. посіб* (Атіка, 2006) 142

⁶ Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. посіб* (Атіка, 2006) 142

⁷ Варчук Т В, Вишневецький К В, *Віктимологія: учебн. Пособие* (ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2008) 120

ність великих сум грошей, дорогих прикрас тощо. Нами зафіксовано, що чверть випадків крадіжок, грабежів та розбоїв, вчинених в Одесі, Миколаєві та Херсоні, були пов'язані із зайняттям особою підприємницькою, комерційною, банківською та іншою діяльністю без дотримання правил особистої безпеки. Як правило, потерпілі залишали в салонах автомобілів сумки з великими сумами грошей, пересувалися з ними без належної охорони, здійснювали обмін валюти або проводили банківські операції при сприятливих для нападу обставинах. Не менш поширеними виявилися особиста безпечність; провокаційна поведінка жертви; образи та погрози потерпілого на адресу злочинця або третіх осіб. Така поведінка нами зафіксована у 23% випадків вчинення грабежів, 17% розбійних нападів і 15% вимагань, що мали місце на території великих міст.

У цьому сенсі велика частина рекомендацій із віктимологічного запобігання корисливим злочинам проти власності зводиться до порад відмови від пізніх виходів на вулицю, уникання відвідувань нічних кафе, клубів, барів та ресторанів¹. Водночас саме такий спосіб проведення часу притаманний великим містам, особливо для мегаполісів курортного типу. Крім того, графік роботи, транспортні проблеми змушують велику кількість громадян великого міста пересуватися саме у вечірній або нічний час. Також відсутня об'єктивна можливість для зниження соціальної активності в громадських місцях осіб, які відвідують курортні міста в період свят, відпочинку, туристичних турів, адже графік функціонування подібних місць передбачає певні особливості. Ми вважаємо, що відвідування громадських міст у нічний та вечірній час є не стільки ознакою віктимності населення, скільки прорахунками місцевих органів влади та правоохоронних органів у забезпеченні громадської безпеки на території великих міст. У зв'язку з цим ефективно запобігання корисливим злочинам проти власності у великому місті не зводиться до окремих порад та рекомендацій, а потребує розробки цілої системи заходів, спрямованих на комплексне зниження рівня цих злочинів у містах.

Традиційно під віктимологічною профілактикою розуміють систему взаємопов'язаних, орга-

¹ Каменских О В, 'Виктимологическая профилактика корыстно-насильственных преступлений (грабежей и разбойных нападений) совершаемых в общественных местах и на улицах на примере УРФО' (2019) 1 (19) Виктимология 41–2; Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. посіб* (Атіка, 2006) 143–150

нізаційно забезпечених державних, громадських й індивідуальних заходів, спрямованих на виявлення та усунення або нейтралізацію чинників, що формують особисту чи масову можливість стати жертвою злочину². У кримінологічній літературі справедливо зазначається, що зусилля, які спрямовуються на зниження рівня віктимності, прямо впливають на зниження злочинності, оскільки запобігання злочинності може здійснюватися не лише шляхом впливу на осіб, які можуть вчинити злочини, а й через зниження кількості осіб, які можуть стати жертвами злочинних посягань³. Отже, віктимізація є зворотною стороною процесу криміналізації, а отже, є й важливим напрямом запобігання та профілактики корисливих злочинів проти власності у великому місті.

У цьому контексті віктимологічна профілактика у великому місті розглядається як відносно самостійний і найбільш ефективний різновид запобігання корисливій злочинності проти власності. Вона спрямована на захист населення від корисливих злочинців некаральними засобами і має невичерпні можливості для закріплення в населення невіктимних форм поведінки. У цьому контексті А. М. Бабенко прямо наголошує, що віктимологічна профілактика переслідує гуманну мету – зниження віктимізації жертв злочинності, що призводить до усунення та нейтралізації причин та умов вчинення злочинів методами, які не пов'язані із кримінальним переслідуванням потенційних злочинців⁴.

В юридичній літературі виділяють різні види віктимологічної профілактики: 1) загальну (загальносоціальну); 2) спеціальну; 3) індивідуальну⁵; 4) видову⁶; 5) невідкладну віктимологічну профілактику⁷. *Загальносоціальна віктимологічна профілактика* включає сукупність заходів, спрямованих на вирішення соціальних, економічних, культурних, виховних та інших проблем, які спри-

² Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. посіб* (Атіка, 2006) 111

³ Репецкая А Л (ред), *Виктимологическая характеристика региональной преступности и ее предупреждение: монография* (Academia, 2009) 24–35

⁴ Бабенко А М, *Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія* (ОДУВС, 2014) 369

⁵ Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. посіб* (Атіка, 2006) 112–113

⁶ Денисов С Ф, Денисова Т А, Кулик С Г, Шеремет О С, *Кримінологія. Загальна частина: альбом схем* (ПАТ «ПВК «Десна», 2015) 351

⁷ Копилова М, 'Віктимологічний аспект профілактики злочинів проти власності на курортах АР Крим' (2010) 9 Підприємництво. Господарство. Право 159

яють усуненню та нейтралізації факторів та процесів віктимізації населення великого міста¹. На спеціальному рівні віктимологічна профілактика здійснюється державними органами, громадськими організаціями й окремими громадянами, які мають своєю спеціальною метою попередження злочинів шляхом недопущення реалізації віктимних властивостей окремих груп осіб². Індивідуальний рівень охоплює профілактичні заходи стосовно осіб, які, враховуючи їх поведінку або сукупності особистісних характеристик, можуть із великою ймовірністю стати жертвами корисливих злочинів проти власності. Ці заходи спрямовані на підвищення захисних реакцій, а також на забезпечення особистої, майнової та іншої безпеки громадян, які проживають у великих містах³.

На практиці антивіктимна поведінка прищеплюється населенню правоохоронними органами шляхом закріплення стійкої звички до повсякденної невіктимної поведінки. Так звані антивіктимні знання, у свою чергу, сприяють закріпленню навичок безпечної поведінки. Вони виконують й інші важливі регулятивні соціальні функції в суспільстві; сприяють вихованню в населення соціально корисних якостей, посилюють не репресивний, а профілактичний потенціал у запобіганні корисливій злочинності проти власності на рівні великих міст⁴.

Віктимологічні заходи із запобігання корисливій злочинності проти власності у великому місті можна згрупувати відповідно до прийнятої у кримінології класифікації і умовно поділити на дві групи⁵. До першої можна віднести заходи, спрямовані на усунення ситуацій, які можуть призвести до завдання шкоди від корисливих злочинів проти власності: виготовлення і поширення спеціальних пам'яток про те, як уникнути вчинення злочину і не стати жертвою; інформування громадян про стан злочинності на території міста і його районів; доведення через засоби масової інформації най-

більш небезпечних місць та способів вчинення злочинів проти власності; надання практичної та консультативної допомоги громадянам із технічного та фізичного захисту від можливого проникнення в будівлю⁶. Друга група заходів орієнтується на індивідуальну профілактику і спрямована на роботу з особами (чи окремими групами) з підвищеним ризиком віктимізації. Така робота спрямовується на забезпечення особистої безпеки можливої жертви. Ці заходи спрямовуються на осіб, діяльність або соціальне становище яких передбачають підвищений інтерес до них з боку злочинців. Віктимологічні заходи включають інформування і навчання таких осіб, установа особистої охорони, захисних технічних засобів, навчання прийомам самозахисту, надання засобів індивідуального захисту тощо⁷.

У кримінологічній літературі перераховується різноманітний спектр форм і методів віктимологічної профілактики, що можуть застосовуватися для запобігання корисливим злочинам проти власності у великому місті. Серед найбільш дієвих на практиці можна визначити такі: надання своєчасної психологічної чи матеріальної допомоги жертвам злочинів; організацію спеціальних центрів із реабілітації жертв злочинів; роз'яснення через ЗМІ можливих варіантів поведінки під час нападу або наявності реальної загрози життю, здоров'ю чи майну; доведення до населення знань про психологічні аспекти поведінки злочинців та потерпілих; надання рекомендацій стосовно способів і варіантів захисту фізичної та майнової недоторканності; прищеплювання навичок розпізнання небезпечних ситуацій; профілактику рецидиву віктимізації, тобто перешкоджання повторному потерпанню від злочинів⁸.

Висновки. Для переважної більшості корисливих злочинів проти власності, учинених у великих містах, віктимність окремих категорій громадян часто є детермінуючим фактором вчинених злочинів, обов'язковим елементом для поновлення по-

¹ Джужа О М (ред), *Кримінологічна віктимологія: навч. посіб* (Атіка, 2006) 111

² Джужа О М (ред), *Кримінологія: підручник* (Юрінком Інтер, 2002) 126

³ Джужа О М (ред), *Кримінологія: підручник* (Юрінком Інтер, 2002) 126

⁴ Бабенко А М, 'Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання'(дис д-ра юрид наук Класич приват ун-т, 2015) 369–370

⁵ Копилова М, 'Віктимологічний аспект профілактики злочинів проти власності на курортах АР Крим'(2010) 9 Підприємництво. Господарство. Право 159–162; Якімова Є Д, 'Віктимологіческая профилактика преступности: содержание и задачи' (2014) 1 (1) Виктимология 55–58

⁶ Копилова М, 'Віктимологічний аспект профілактики злочинів проти власності на курортах АР Крим'(2010) 9 Підприємництво. Господарство. Право 159–162; Якімова Є Д, 'Віктимологіческая профилактика преступности: содержание и задачи' (2014) 1 (1) Виктимология 55–58

⁷ Копилова М, 'Віктимологічний аспект профілактики злочинів проти власності на курортах АР Крим'(2010) 9 Підприємництво. Господарство. Право 159–162; Якімова Є Д, 'Віктимологіческая профилактика преступности: содержание и задачи' (2014) 1 (1) Виктимология 55–58

⁸ Бабенко А М, 'Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання'(дис д-ра юрид наук Класич приват ун-т, 2015) 369–370

рушених прав та об'єктом захисту від протиправних дій. За результатами вивчення феномену корисливої злочинності проти власності у великих містах Причорноморського регіону, нами зафіксовано тісний зв'язок між віктимними рисами потенційних потерпілих та поведінкою винних осіб у механізмі злочинної події). Як і, власне, детермінація злочинів досліджуваної категорії, переважна більшість чинників віктимізації громадян від корисливих злочинів проти власності, що вчиняються у великих містах, так або інакше зводиться до економічних, соціальних, правових та психологічних факторів. Віктимологічна профілактика корисливих злочинів

проти власності на рівні мегаполісів насамперед передбачає те, що так звана антивіктимна поведінка прищеплюється населенню правоохоронними органами шляхом закріплення стійкої звички до повсякденної невіктимної поведінки. Так звані антивіктимні знання, у свою чергу, сприяють закріпленню навичок безпечної поведінки. Разом із тим вони виконують й інші важливі регулятивні соціальні функції в суспільстві, як-от: сприяють вихованню в населення соціально корисних якостей, посилюють не репресивний, а профілактичний потенціал у запобіганні корисливій злочинності проти власності на рівні великих міст.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Babenko A M, *Zapobihannia zlochynnosti v rehionakh Ukrainy: kontseptualno-metodolohichniy ta prakseolohichniy vymir: monohrafiia* [Crime prevention in the regions of Ukraine: conceptual-methodological and praxeological dimension: monograph] (ODUVS, 2014) (in Ukrainian)
2. Babenko A M, Konopelskyi V Ya, Chekmarova I M, *Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia zlochynnosti u prykordonnykh rehionakh Prychornomoria materykovoї Ukrainy: monohrafiia* [Criminological characteristics and crime prevention in the border regions of the Black Sea coast of mainland Ukraine: monograph] (Pravo, 2019) (in Ukrainian)
3. Batyrhareieva V S, *Kryminolohichna kharakterystyka ta poperedzhennia rozboiv, poiednanykh z pronykenniam u zhytlo: monohrafiia* [Criminological characteristics and prevention of robberies combined with penetration into housing: a monograph] (Odissei, 2003) (in Ukrainian)
4. Batyrhareieva V S, *Retsydyvna zlochynnist v Ukraini: sotsialno-pravovi ta kryminolohichni problemy: monohrafiia* [Recidivism in Ukraine: socio-legal and criminological problems: a monograph] (Pravo, 2009) (in Ukrainian)
5. Varchuk T V, Vishneveckij K V, *Viktimologiya: uchebn. posobie* [Victimology: a textbook] (YUNITI–DANA; Zakon i pravo, 2008) (in Russian)
6. Denysov S F, Denysova T A, Kulyk S H, Sheremet O S, *Kryminolohiia. Zahalna chastyna: albom skhem* [Criminology. General part: album of schemes] (PAT «PVK «Desna», 2015) (in Ukrainian)
7. Kulyk O H, Naumova I V, Bova A A, *Zlochynnist v Ukraini faktory, tendentsii, protydiia: (2002–2014 rr.): monohrafiia* [Crime in Ukraine factors, tendencies, counteraction: (2002–2014): monograph] (DNDI MVS Ukrainy, 2015) (in Ukrainian)

Edited books

8. Holiny V V, Holovkina B M (red), *Viktimolohiia: navch. posib* [Victimology: textbook] (Pravo, 2017) (in Ukrainian)
9. Dzhuzha O M (red), *Kryminolohichna viktimolohiia: navch. posib* [Criminological victimology: textbook] (Atika, 2006) (in Ukrainian)
10. Dzhuzha O M (red), *Kryminolohiia: pidruchnyk* [Criminology: a textbook] (Iurinkom Inter, 2002) (in Ukrainian)
11. Repeckaya A L (red), *Viktimologicheskaya harakteristika regional'noj prestupnosti i ee preduprezhdenie: monografija* [Victimological characteristics of regional crime and its prevention: a monograph] (Academia, 2009) (in Ukrainian)

Journal articles

12. Aliev N T, 'Sovremennyj grabezh: kriminologicheskie problemy. Biznes v zakone' [Modern robbery: criminological problems. Business in law] (2011) 6 Ekonomiko-yuridicheskij zhurnal 140–143 (in Russian)
13. Babenko A M, 'Rehionalni osoblyvosti zlochynnosti u mistakh ta silskykh raionakh Zaporizkoi, Dnipropetrovskoi ta Kharkivskoi oblasti' [Regional features of crime in cities and rural areas of Zaporizhia, Dnipropetrovsk and Kharkiv regions] (2018) 36 Pytannia borotby zi zlochynnistiu 42–60 (in Ukrainian)
14. Babenko A M, 'Terytorialno-prostorovyї analiz zlochynnosti u naselenykh punktakh Odeskoi oblasti' [Territorial and spatial analysis of crime in the settlements of Odessa region] (2017) 2(9). Visnyk Asotsiatsii Kryminalnoho prava Ukrainy <http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/11_Babenko.pdf> (in Ukrainian)

15. Kamenskih O V, 'Viktimologicheskaya profilaktika korystno-nasil'stvennyh prestuplenij (grabezhej i razbojnyh napadenij) sovershaemyh v obshchestvennyh mestah i na ulicah na primere URFO' [Victimological prevention korystno-violent crimes (assaults and robberies) committed in public places and in the streets of the example URFO] (2019) 1 (19) Viktimologiya 40–45 (in Russian)
16. Kopylova M, 'Viktymolohichniy aspekt profilaktyky zlochyniv proty vlasnosti na kurortakh AR Krym' [Victimological aspect of prevention of crimes against property in the resorts of the Autonomous Republic of Crimea] (2010) 9 Pidpriemnytstvo. Hospodarstvo. Pravo 159–162 (in Ukrainian)
17. Yakimova E D, 'Viktimologicheskaya profilaktika prestupnosti: sodержanie i zadachi' [Victimological crime prevention: content and objectives] (2014) 1 (1) Viktimologiya 55–58 (in Russian)

Dissertations

18. Albul S V, 'Kryminolohichna kharakterystyka koryslyvo-nasylnytskykh zlochyniv vidnosno inozemnykh hromadian' [Criminological characteristics of mercenary and violent crimes against foreign nationals] (dys kand yuryd nauk, Odeska nats yuryd akad, 2005) (in Ukrainian)
19. Alforov S M, 'Diialnist orhaniv vnutrishnikh sprav po protydii zlochynnosti u kurortnykh rehionakh (kryminolohichne doslidzhennia na materialakh Zaporizkoi oblasti)' [Activity of law-enforcement bodies on counteraction to crime in resort regions (criminological research on materials of the Zaporozhye area)] (dys kand yuryd nauk Nats. un-t vnutr. sprav, 2003) (in Ukrainian)
20. Babenko A M, 'Rehionalna zlochynnist v Ukraini: zakonmirnosti, determinatsiia ta zapobihannia' [Regional crime in Ukraine: patterns, determination and prevention] (dys d-ra yuryd nauk Klasych pryvat un-t, 2015) (in Ukrainian)
21. Tulyakov V A, 'Uchenie o zhertve prestupleniya: social'no-pravovye osnovy' [The doctrine of the victim of crime: social and legal foundations] (dis d-ra yurid nauk Odesskaya nac yurid akadem, 2002) (in Russian)
22. Thesis abstracts
23. Azarov Ye F, 'Zapobihannia koryslyvym zlochynam na pasazhyrskomu zaliznychnomu transporti Ukrainy' [Prevention of mercenary crimes on passenger railway transport of Ukraine] (avtoref dyc kand yuryd nauk, Khark nats un-t vnutr. sprav, 2017) (in Ukrainian)

Остроглядов О. І. Детермінація корисливих злочинів проти власності у великих містах Причорноморського регіону (віктимологічний аспект)

У статті представлені результати віктимологічної характеристики корисливих злочинів у великих містах Причорноморського регіону України. Констатовано, що пізнання такого чинника детермінації, як віктимізація населення, є одним із важливіших шляхів запобігання корисливим злочинам. Відзначено, що для переважної більшості цих корисливих злочинів віктимність окремих категорій громадян є не лише детермінуючим чинником вчинених злочинів, а й обов'язковим елементом для поновлення порушених прав, а так само об'єктом захисту від протиправних дій. Наводяться різноманітні форми віктимологічної профілактики, які можуть застосовуватися для запобігання корисливим злочинам у великому місті. Серед найбільш дієвих на практиці можна визначити такі: надання своєчасної психологічної чи матеріальної допомоги жертвам злочинів; організацію спеціальних центрів із реабілітації жертв злочинів; роз'яснення через ЗМІ можливих варіантів поведінки під час нападу або наявності реальної загрози життю, здоров'ю або майну; доведення до населення психологічних аспектів поведінки злочинців та потерпілих; надання рекомендацій стосовно способів і варіантів захисту фізичної та майнової недоторканості; прищеплювання навичок розпізнання небезпечних ситуацій; профілактику рецидиву віктимізації, тобто перешкодження повторному потерпанню від злочинів.

Ключові слова: корислива злочинність, регіон, велике місто, Причорноморський регіон, детермінація злочинності, жертва злочину, віктимна поведінка, запобігання злочинності.

Остроглядов А. И. Детерминация корыстных преступлений против собственности в крупных городах Причерноморского региона (виктимологический аспект)

В статье представлены результаты виктимологической характеристики корыстных преступлений в крупных городах Причерноморского региона Украины. Констатировано, что познание такого фактора детерминации, как виктимизация населения, является одним из важнейших путей предотвращения корыстных преступлений. Отмечено, что для подавляющего большинства данных корыстных преступлений виктимность отдельных категорий граждан выступает не только детерминирующим фактором совершения преступлений, но и обязательным элементом для восстановления нарушенных прав, а так же объектом защиты от противоправных действий. Приводятся различные формы виктимологической профилактики, которые могут применяться для

предотвращения корыстных преступлений в большом городе. Среди наиболее действенных на практике можно назвать такие из них: предоставление своевременной психологической или материальной помощи жертвам преступлений; организацию специальных центров по реабилитации жертв преступлений; разъяснения через СМИ возможных вариантов поведения при нападении или наличии реальной угрозы жизни, здоровью или имуществу; доведение до населения психологических аспектов поведения преступников и потерпевших; предоставление рекомендаций по способам и вариантам защиты физической и имущественной неприкосновенности; привитие навыков распознавания опасных ситуаций; профилактику рецидива виктимизации, то есть воспрепятствование повторной виктимизации граждан.

Ключевые слова: корыстная преступность, регион, большой город, Причерноморский регион, детерминация преступности, жертва преступления, виктимное поведение, предупреждение преступности.

Ostrohliadov O. I. Determination of mercenary crimes against property in large cities of the Black Sea region (victimological aspect)

The article presents the results of the victimological characteristics of mercenary crimes in large cities of the Black Sea region of Ukraine. It has been ascertained that the knowledge of such a determination factor as victimization of the population is one of the most important ways to prevent self-serving crimes. It is noted that for the vast majority of these mercenary crimes, the victimization of certain categories of citizens is not only a determining factor in the commission of crimes, but also an indispensable element for the restoration of violated rights, as well as an object of protection against illegal actions. Various forms of victimological prophylaxis are given that can be used to prevent self-serving crimes in a big city. Among the most effective in practice are the following: providing timely psychological or material assistance to victims of crime; organization of special centers for the rehabilitation of crime victims; clarification through the media of possible behaviors in case of an attack or the presence of a real threat to life, health or property; bringing to the population the psychological aspects of the behavior of criminals and victims; providing recommendations on ways and options for protecting physical and property integrity; inculcation of hazard recognition skills; prevention of recurrence of victimization (obstruction of repeated victimization of citizens).

Keywords: mercenary crime, region, big city, Black Sea region, crime determination, crime victim, victim behavior, crime prevention.